

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.16>

**ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
У ПРОТИДІЇ САМОВІЛЬНОМУ ЗАЛИШЕННЮ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ
АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЕМ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Рябчинська О.П.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та
правоохоронної діяльності
Запорізького національного університету,
ORCID: 0000-0002-9012-3332*

Плутницька К.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та
правоохоронної діяльності
Запорізького національного університету,
ORCID: 0000-0002-0280-0453*

Рябчинський Д.А.,

*адвокат, адвокатське об'єднання «ЛЕГЕС»,
м. Запоріжжя
ORCID: 0009-0005-3533-9316*

Рябчинська О.П., Плутницька К.М., Рябчинський Д.А. Взаємодія правоохоронних органів у протидії самовільному залишенню військової частини або місця служби військовослужбовцем: нормативно-правовий аспект.

Статтю присвячено з'ясуванню напрямів і форм співпраці правоохоронних органів у сфері протидії самовільному залишенню військової частини або місця служби військовослужбовцями із застосуванням заходів кримінально-правового примусу. Акцентовано, що зважаючи на зростання кількості випадків самовільного залишення військової частини або місця служби важливою складовою реалізації державної політики щодо протидії (припинення) цього виду військового кримінального правопорушення є співпраця й координація зусиль спеціалізованих суб'єктів, а саме правоохоронних органів, які виявляють, припиняють, проводять досудове розслідування цих кримінальних правопорушень. У зв'язку з цим проаналізовано форми співпраці та координації діяльності щодо протидії самовільному залишенню військової частини або місця служби військовослужбовцями на нормативному рівні Військової служби правопорядку у Збройних силах України, Державного бюро розслідування та Спеціалізованої прокуратури у сфері оборони. Розглянуто нормативно-правову базу, яка визначає напрямки співпраці цих органів, зокрема, форми сприяння військової служби правопорядку в реалізації завдань інших правоохоронних органів. Сприяння припиненню самовільного залишення військової частини або місця служби здійснюється шляхом виконання функцій, зокрема організації розшуку та затримання військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, які самовільно залишили військові частини або місця служби чи без поважних причин не з'явилися в строк для проходження військової служби. Ця служба також активно залучається до протидії самовільному залишенню військової частини або місця служби військовослужбовцями, зокрема шляхом обміну інформацією про правопорушення, вчинені військовослужбовцями, працівниками Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів. Крім того, служба бере участь у проведенні відповідних звірок і координації дій із працівниками Державного бюро розслідувань та спеціалізованої прокуратури у сфері оборони.

Ключові слова: правоохоронний орган, військове кримінальне правопорушення, протидія, запобігання, самовільне залишення військової частини або місця служби, військова служба правопорядку в Збройних силах України, державне бюро розслідувань, спеціалізована прокуратура в сфері оборони, координація, співпраця.

Ryabchinskaya O.P., Plutytska K.M., Ryabchinsky D.A. Interaction of law enforcement agencies in counteracting unauthorized leaving of a military unit or place of service by a serviceman: normative and legal aspect.

The article is devoted to clarifying the directions and forms of cooperation between law enforcement agencies in the field of counteracting the unauthorized abandonment of military units or places of service by military personnel through the use of criminal law enforcement measures. It is emphasized that, given the increase in the number of cases of unauthorized absence from military units or places of service, an important component of the implementation of state policy to counteract (stop) this type of military criminal offense is the cooperation and coordination of efforts by specialized entities, namely law enforcement agencies, which detect, stop, conduct pre-trial investigations of these criminal offenses. In this regard, the forms of cooperation and coordination of activities to counteract the unauthorized abandonment of military units or places of service by military personnel at the regulatory level of the Military Law Enforcement Service of the Armed Forces of Ukraine, the State Bureau of Investigation, and the Specialized Prosecutor's Office in the field of defense were analyzed. The regulatory framework that defines the areas of cooperation between these bodies, in particular the forms of assistance provided by the military law enforcement service in the implementation of the tasks of other law enforcement agencies, is considered. Assistance in stopping unauthorized absence from military units or places of service is provided through the implementation of such functions as the search and detention of servicemen of the Armed Forces of Ukraine and other military formations established in accordance with the laws of Ukraine who have left military units or places of service without permission or have failed to report for military service on time without valid reasons. This service is also intensively involved in counteracting unauthorized absence from military units and places of service by military personnel, especially in terms of exchanging information on offenses committed by military personnel, employees of the above-mentioned structures, the Ministry of Defense of Ukraine, the Armed Forces of Ukraine, and the State Special Transport Service, conscripts, and reservists during training, as well as conducting relevant checks.

Key words: law enforcement agency, military criminal offense, counteraction, prevention, unauthorized absence from military unit or place of service, military law enforcement service in the Armed Forces of Ukraine, State Bureau of Investigations, specialized prosecutor's office in the field of defense, coordination, cooperation.

Постановка проблеми. Серед кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби провідне місце посідає самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовців. Так, в 2022 році за військові кримінальні правопорушення було засуджено 1490 осіб, з яких 1036 осіб за самовільне залишення військової частини або місця служби (або 69,5%), щодо 31 особи кримінальне провадження було закрито. В 2023 році за цю категорію кримінальних правопорушень було засуджено 2585 осіб, з яких 1577 осіб за самовільне залишення військової частини або місця служби (або 61%), щодо 56 осіб кримінальні провадження були закриті. В 2024 році за військові кримінальні правопорушення було засуджено 1994 особи, з яких 928 осіб за самовільне залишення військової частини або місця служби (або 46,5%). Кримінальні провадження закрито щодо 2259 осіб [1]. Отже, в останні три роки це кримінальне правопорушення виходить на перше місце в структурі військових кримінальних правопорушень, що свідчить про «критичне загострення проблеми військової дисципліни та необхідність розробки ефективних механізмів профілактики військових кримінальних правопорушень, в т.ч. СЗЧ [2, с. 34]. Також простежується тенденція до закриття кримінальних проваджень щодо значної кількості військовослужбовців, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене статтею 407 Кримінального кодексу України, у 2024 році. Подібна тенденція зумовлена набуттям чинності частиною п'ятою статті 401 Кримінального кодексу України, якою передбачено можливість звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка під час дії воєнного стану вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтями 407 або 408 КК України. Таке звільнення може бути здійснене в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, за умови, що особа добровільно звернулася із клопотанням до слідчого, прокурора, суду про намір повернутися до цієї або іншої військової частини або до місця служби для продовження проходження військової служби та за наявності письмової згоди командира (начальника) військової частини (установи) на продовження проходження такою особою військової служби [3].

Зважаючи на зростання кількості випадків самовільного залишення військової частини або місця служби важливою складовою реалізації державної політики щодо протидії (припинення) цього виду військового кримінального правопорушення стає співпраця й координація зусиль спеціалізованих суб'єктів, а саме правоохоронних органів, які виявляють, припиняють, проводять досу-

дового розслідування цих кримінальних правопорушень. У разі підозри у скоєнні підлеглим військовослужбовцем кримінального правопорушення, передбаченого ст. 407 КК України, командир (начальник) військової частини на наступний день після спливу встановлених відповідною частиною цієї статті строків тривалості самовільного залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з закладу охорони здоров'я письмово повідомляє про це керівника відповідного органу досудового розслідування (з урахуванням підслідності, визначеної ст. 216 КПК України), начальника органу управління Військової служби правопорядку (далі ВСП) та керівника відповідної спеціалізованої прокуратури у сфері оборони, у зоні діяльності яких військова частина виконує завдання за призначення [4]. Тож правоохоронними органами, які мають співпрацювати та координувати свої дії щодо протидії (зокрема у формі припинення кримінального правопорушення та застосування заходів примусу) самовільному залишенню військової частини або місця служби на нормативному рівні визнані Державне бюро розслідування (далі – ДБР), ВСП та Спеціалізованої прокуратура у сфері оборони (далі – Спеціалізована прокуратура).

Стан наукової розробки проблематики. Проблемні питання детермінації та запобігання вчиненню кримінальних правопорушень в ЗСУ досліджували, зокрема, Боровик А.В., Висоцький Г.В., Гавловська А.О., Гальцова О.В., Дмитренко Н.А., Шкута О.О., Карпенко М.І., Пузиревський Є.Б., Рябчинський Д.А. та інші. Зокрема, Боровик А.В. дослідив кримінологічну характеристику факторів вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби [2]. Висоцький Г.В. проаналізував індивідуальні профілактичні заходи щодо запобігання самовільному залишенню військової частини з точки зору визнання їх важливим компонентом підтримки дисципліни, боєготовності та загальної ефективності збройних сил [5, с.115]. Рябчинський Д.А. розглянув перспективні шляхи вдосконалення організаційно-правових засад військової служби правопорядку збройних сил України як чинника вдосконалення запобігання військовим правопорушенням [6]. Гавловська А.О. цілком слушно акцентувала, що підвищення результативності державного регулювання і нагляду в сфері превенції СЗЧ передбачає посилення інституційної спроможності та ефективності органів, відповідальних за забезпечення правопорядку і дисципліни у ЗСУ не лише щодо виявлення та покарання винних у вчиненні СЗЧ, але й системного аналізу причин і умов, що сприяють цим правопорушенням, що в свою чергу сприятиме розробці ефективних превентивних заходів запобігання СЗЧ [7, с.341].

Метою дослідження є визначення напрямів та форм взаємодії правоохоронних органів у сфері протидії самовільному залишенню військової частини або місця служби військовослужбовцями із застосуванням заходів кримінально-правового примусу.

Виклад фактичних обставин. При аналізі проблематики враховуємо, що ту частину протидії злочинності, яка визнається кримінально-правовою протидією, а саме «системою оперативно-розшукових і кримінально-процесуальних заходів запобігання, припинення та розслідування злочинів» [8, с. 386-388]. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про військову службу правопорядку у Збройних силах України» Служба правопорядку є спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України (далі – ЗСУ), призначеним для: забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців ЗСУ у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у ЗСУ, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників ЗСУ; для захисту майна ЗСУ від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах [9].

Серед основних завдань ВСП, визначених в цьому законі, згадується також розшук осіб, які самовільно залишили військові частини (місця служби). Водночас у ВСП відсутні функції розкриття та розслідування військових кримінальних правопорушень, оскільки серед основних завдань військової служби правопорядку в ст. 3 ЗУ «Про військову службу правопорядку» визначено лише сприяння у межах своєї компетенції органам, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органам досудового розслідування та суду, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, органам військового управління, підприємствам, установам, організаціям у виконанні покладених на них відповідно до законів обов'язків [9].

Задля належної реалізації співробітниками цієї служби завдань з припинення кримінального правопорушення вони наділені відповідними правами як от: затримувати і тримати військовослужбовців ЗСУ та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів на гауптвахтах з метою застосування тимчасового

запобіжного заходу, крім випадків, визначених військовими статутами ЗСУ, на строки, встановлені законом: підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, обвинувачених (підсудних), які переховуються від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання; які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або які виявили непокору законній вимозі військовослужбовця Служби правопорядку. До функцій ВСП віднесені розшук і затримання військовослужбовців ЗСУ та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, які самовільно залишили військові частини чи місця служби або не з'явилися в установлений строк без поважних причин на військову службу, а також тих, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, чи засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання [9].

Важливим аспектом успішної діяльності щодо запобігання та протидії самовільному залишенню частини або місця служби є належна координація діяльності згаданих вище спеціалізованих суб'єктів. Координація (від лат. «ordinatio» – погодження, узгодження) – узгодження дій різних суб'єктів, що полягає в спільному розробленні й реалізації заходів, узгоджених за місцем, часом і виконавцями, спрямованих на підвищення ефективності спільної діяльності, зміцнення законності та правопорядку [10, с.725].

Досудове розслідування кримінальних правопорушень правопорушень, проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), крім кримінальних правопорушень, передбачених ст. 422 КК України здійснюється відповідно до п. 3 ч. 4 ст. 216 КПК України слідчими органів ДБР [11]. Відповідно до Наказу Офісу Генерального прокурора № 130 від 17.05.2023 «Про особливості організації діяльності спеціалізованих прокуратур у сфері оборон» останні мають організовувати та здійснювати процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, досудове розслідування в яких проводиться слідчими та дізнавачами органів досудового розслідування (крім детективів Національного антикорупційного бюро України).

Спеціалізовані прокуратури у сфері оборони (на правах обласних та окружних прокуратур) у кримінальних провадженнях: проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення); вчинені військовослужбовцями; військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, добровольцями добровольчих формувань територіальних громад; вчинені під час виконання службових обов'язків працівниками військових частин, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства оборони України (далі МОУ), ЗСУ, інших військових формувань, оборонно-промислового комплексу України та органів державної влади, які комплектуються (формуються) військовослужбовцями; вчинені на території розташування військових частин, установ, організацій МОУ, ЗСУ, СБУ, Державної прикордонної служби України (далі ДПСУ), Національної гвардії України (далі НГУ), Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державного космічного агентства України та підприємств оборонно-промислового комплексу України; у сфері службової діяльності та проти власності, об'єктом посягання яких є військове майно та (або) кошти для потреб оборони, у тому числі для військових адміністрацій з питань здійснення заходів правового режиму воєнного стану; інші кримінальні правопорушення в порядку, визначеному КПК України, у тому числі, якщо хоча б один із співучасників кримінального правопорушення є вищезазначеним суб'єктом або хоча б одне правопорушення у кримінальному провадженні відповідає вищевказаним критеріям [12].

Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори координують діяльність по боротьбі із злочинністю та корупцією органів внутрішніх справ, служби безпеки, податкової міліції, митної служби, ВСП у ЗСУ, інших правоохоронних органів. Координація здійснюється задля вирішення наступних завдань: визначення основних напрямів запобігання і протидії злочинності та корупції на основі аналізу їх структури, динаміки та прогнозування тенденцій розвитку цих негативних явищ; розробка, узгодження і виконання спільних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення, розкриття, припинення та попередження злочинних і корупційних проявів, усунення причин та умов, що їм сприяли; підготовка пропозицій з удосконалення законодавства, спрямованих на підвищення ефективності правоохоронної діяльності, протидії злочинності та корупції [13].

Відповідно до п. 12 наказу МОУ № 604 відповідальні особи¹ організовують щомісячну звірку облікових даних про події та кримінальні правопорушення, адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, і військові адміністративні правопорушення, скоєні (вчинені) особовим складом

¹ Начальник центрального управління військової служби правопорядку (по м. Києву і Київській обл.) – військовий комендант (місто Київ), начальники територіальних управлінь військової служби правопорядку та начальники зональних відділів (відділень) військової служби правопорядку

МОУ, ЗСУ та Державної спеціальної служби транспорту, та прийняті судові рішення з відповідними прокуратурами областей, місцевими прокуратурами, спеціалізованими прокуратурами у сфері оборони (на правах окружних та обласних прокуратур), територіальними підрозділами державного бюро розслідувань (згідно з підслідністю) та територіальними органами національної поліції України у своїх зонах діяльності.

Головне управління ВСП у ЗСУ щомісяця проводить зі спеціалізованою прокуратурою у сфері оборони Офісу Генерального прокурора, центральним апаратом ДБР та інформаційними підрозділами МВС України звірку обліку подій, кримінальних правопорушень, адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, та військових адміністративних правопорушень [4].

Наразі основні завдання, засади, форми та процедуру координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності визначаються в Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності, затверджений Наказом Генерального прокурора № 28 від 08.02.2021 р (далі – Порядок координації № 28). Суб'єктами координаційної діяльності є правоохоронні органи, на які законодавством України покладено функції здійснення дізнання, досудового слідства та проведення оперативно-розшукової діяльності (далі – правоохоронні органи), а в необхідних випадках – інші державні органи за їх згодою [14].

Отже, на відміну від попереднього порядку координації діяльності правоохоронних органів, у чинному нормативному регулюванні Військова служба правопорядку не лише не згадується безпосередньо серед суб'єктів координаційної діяльності, але й не входить до їх кола, оскільки не наділена повноваженнями щодо здійснення дізнання, досудового розслідування та проведення оперативно-розшукової діяльності. Координація діяльності цієї служби з іншими правоохоронними органами здійснюється за її згодою в необхідних випадках, що слідує з п.3 Порядку координації № 28. Втім аналіз нормативно-правової бази з координації діяльності вищезазначених правоохоронних органів свідчить про інтенсивне залучення ВСП до протидії самовільному залишенню військової частини та місця служби військовослужбовцями. Конкретизація форм такої діяльності з залученням ВСП наведена в Наказі № 25/60/99 від 09.02.2024 року «Про обмін інформацією між органами прокуратури, ДБР та ВСП у ЗСУ щодо правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками МОУ, ЗСУ та Державної спеціальної служби транспорту, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також проведення відповідних звірок» (далі Наказ № 25/60/99). В цьому документі наголошується на необхідності обміну інформацією щодо правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками вказаних вище структур, МОУ, ЗСУ та Державної спеціальної служби транспорту, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також проведенні відповідних звірок у порядку, визначеному цим наказом (п.1Наказу).

Обмін інформацією здійснюється у наступних формах: 1) письмового інформування відповідних органів управління ВСП в ЗСУ про внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення, передбачені статтями 402, 403, 405, 407, 408, 429 КК України, що здійснюється слідчим, дізнавачем, керівником органу досудового розслідування Державного бюро розслідувань, прокурором спеціалізованої прокуратури у сфері оборони; 2) підготовки акту звірки органом управління ВСП у ЗСУ щодо кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками МОУ, ЗСУ та ДССТ, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, та результатів їх досудового розслідування та надання його керівнику відповідного органу досудового розслідування територіального управління ДБР для погодження акту звірки (до 5 числа кожного місяця) (п.3 Наказу) та 3) подальшої їх перевірки керівниками відповідних органів досудового розслідування територіальних управлінь ДБР цих та внесення до них інформації, про кримінальні правопорушення, відомості про які вносили до Єдиного реєстру досудових розслідувань органи досудового розслідування територіальних управлінь ДБР, а також які фактично надійшли до органів досудового розслідування територіальних управлінь ДБР після визначення відповідним органом прокуратури підслідності; 4) підготовки акту звірки щодо кримінальних правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками МОУ, ЗСУ та ДССТ, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, та результатів їх досудового розслідування і судового розгляду (п.5) та 5) подальшої їх перевірки та, за наявності підстав, підписання керівниками відповідних органів прокуратури (п.6) [15].

Про самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (працівником – місця несення служби) зі зброєю оперативний черговий (черговий) військової частини негайно з моменту встановлення факту самовільного залишення військової частини або місця служби доповідає командир (начальнику) військової частини та повідомляє оперативного чергового органу управління ВСП, у зоні діяльності якого військова частина виконує завдання за призначенням. В свою чергу, останній інформує відповідний підрозділ НПУ, військову контррозвідку СБУ, ДПСУ, керівника відповідної спеціалізованої прокуратури у сфері оборони, чергового слідчого Терито-

ріального управління ДБР та оперативного чергового органу управління ВСП за місцем призову (вступу) військовослужбовця на військову службу (за місцем проживання членів його сім'ї) [4]. Також інформуються відповідний орган (підрозділ) НПУ, СБУ, військової контррозвідки СБУ, ДПСУ та ТЦК та СП за місцем призову (місцем проживання членів сім'ї особи, яка розшукується. Під час перебування військової частини (підрозділу) у районі ведення воєнних (бойових) дій командири (начальники) військових частин і підрозділів ЗСУ, ДССТ доповідають своїм безпосереднім командирам (начальникам) та повідомляють начальника органу управління ВСП (підрозділу спеціального призначення ВСП (військової комендатури)), відповідного керівника (начальника) територіального (міжрегіонального) органу НПУ, у зоні діяльності якого військова частина (підрозділ) виконує завдання за призначенням, щодо самовільного залишення військової частини або місця служби військовослужбовця.

Висновки. Отже військова служба правопорядку у ЗСУ у межах своєї компетенції здійснює сприяння, насамперед, Державному бюро розслідувань у запобіганні, виявленні, припиненні, розкритті та розслідуванні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 407 КК України. Зокрема, сприяння Військової служби правопорядку у запобіганні самовільному залишенню військової частини або місця служби військовослужбовців здійснюється шляхом виконання таких основних завдань: забезпечення правопорядку та військової дисципліни серед військовослужбовців ЗСУ у місцях дислокації військових частин, а також запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у Збройних Силах України. Незважаючи на те, що відповідно до чинного Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності (2021 р.) Військова служба правопорядку у ЗСУ не наділена повноваженнями щодо здійснення дізнання, досудового розслідування та проведення оперативно-розшукової діяльності та не визначена самостійним суб'єктом координації, вона все ж активно залучається до протидії самовільному залишенню військової частини та місця служби військовослужбовцями. Зокрема, ВСП бере участь в обміні інформацією щодо правопорушень, вчинених військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також у проведенні відповідних звірок з представниками Державного бюро розслідування та спеціалізованої прокуратурою в сфері оборони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання (форма № 6) за 2022-2024 роки.
2. Боровик А.В. Кримінологічна характеристика факторів вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. С. 29–37. DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.4>.
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану: Закон України від 20 серпня 2024 року № 3902-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3902-20#n6> (дата звернення 06.11.2025).
4. Про затвердження Інструкції з надання доповідей і донесень про події, кримінальні правопорушення, військові адміністративні правопорушення та адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, порушення військової дисципліни та їх облік у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту: Наказ міністерства оборони України № 604 від 29.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1451-18#Text> (дата звернення 01.11.2025).
5. Висоцький Г.В. Індивідуальні профілактичні заходи самовільного залишення військової частини або місця служби. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2025. Випуск 1 (60). С. 113–116. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2025.23>.
6. Рябчинський Д.А. Зміни організаційно-правових засад Військової служби правопорядку Збройних сил України як чинник вдосконалення запобігання військовим правопорушенням. *Держава та регіони: Серія Право*. 2024. № 1 (83). С. 76-83. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.11>.
7. Гавловська А.О. Превенція (запобігання) самовільного залишення частини або місця служби в умовах воєнного стану в Україні. *Київський часопис права*. 2025. № 2. С. 338–343. DOI: <http://doi.org/10.32782/kjp/2025.2.45>.
8. Гладкова Є. Протидія злочинності (система). Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т.2: М-Я/ редкол.: В.В. Сокурєнко, О.М. Бандурка та ін.; наук. ред. О.М. Литвинов. Харків: Факт, 2021. С. 387–389.

9. Про військову службу правопорядку в Збройних силах України: Закон України від 7 березня 2002 року № 3099-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text> (дата звернення 25.10.2025).
10. Литвинов О.М. Координація протидії злочинності. Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 1: А-Л / Редкол.: В.В. Сокурено, О.М. Бандурка та ін.; наук. ред. О.М. Литвинов. Харків: Факт, 2021. С. 725–727.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465117?find=1&text=державне+бюро+#w1_1 (дата звернення 30.10.2025).
12. Про особливості організації діяльності спеціалізованих прокуратур у сфері оборон: наказ Офісу Генерального прокурора № 130 від 17.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0130905-23#Text> (дата звернення 30.10.2025).
13. Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією», затверджене спільним наказом Генерального прокурора України та керівників правоохоронних органів 26.04.2012 № 43/375/166/353/284/241/290/256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043900-12#Text> (дата звернення 30.10.2025).
14. Порядок координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності, затверджений Наказом Генерального прокурора № 28 від 08.02.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21#Text> (дата звернення 30.10.2025).
15. Про обмін інформацією між органами прокуратури, Державного бюро розслідувань та Військової служби правопорядку у Збройних Силах України щодо правопорушень, вчинених військовослужбовцями, працівниками Міністерства оборони України, Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також проведення відповідних звірок»: Наказ Офісу Генерального прокурора, державного бюро розслідувань, Міністерства оборони України № 25/60/99 від 09.02.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0025905-24#n38> (дата звернення 05.11.2025).